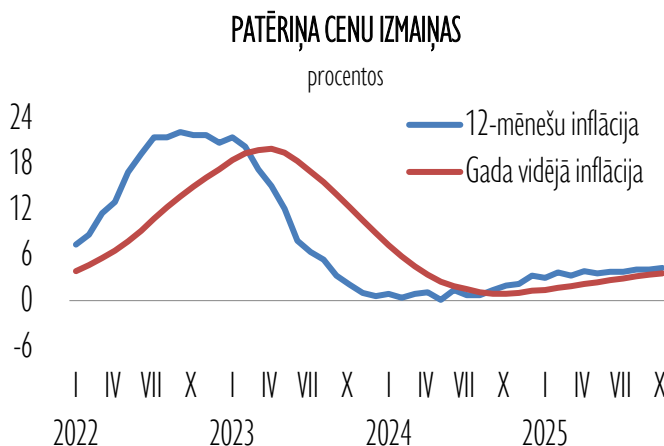

Par patēriņa cenām 2025. gada oktobrī

Oktobrī inflācija pieauga mēreni – zemāks pārtikas cenu spiediens un vājināta sezonālā ietekme

Oktobrī patēriņa cenas pieauga, taču cenu pārmaiņas kopumā bija mēnesim raksturīgas. Pieaugumu šogad oktobrī noteica energoresursu sadārdzināšanās, savukārt samazinošā ietekme bija mērenākai sezonālo faktoru ietekmei un zemākam pārtikas cenu spiedienam.

Saskaņā ar jaunākajiem Centrālās statistikas pārvaldes publicētiem datiem 2025. gada oktobrī, salīdzinot ar septembri, patēriņa cenu līmenis pieauga par 0,4 %. Gan preču, gan pakalpojumu cenas palielinājās par 0,4 %.

Oktobrim tradicionāli raksturīgs patēriņa cenu kāpums, ko galvenokārt nosaka sezonāli faktori. Šogad kopējais cenu pieaugums bija straujāks nekā iepriekšējos divos gados, bet mērenāks nekā pirms Covid-19 pandēmijas un energoresursu krīzes, kad oktobrī cenas parasti pieauga par 0,4–0,8 %. Cenu kāpumu lielā mērā noteica siltumenerģijas tarifu pieaugums Rīgā un vairākās citās pašvaldībās, kā arī pārtikas, degvielas un aviopārvadājumu sadārdzināšanās, savukārt to ierobežoja lētāki alkoholiskie dzērieni un personīgās aprūpes preces. Pārtikas cenu pieaugums šogad oktobrī bija mērenākais kopš 2020. gada, kad cenas Covid-19 krīzes ietekmē samazinājās, bet, neskaitot šo periodu, – zemākais kopš 2014. gada. Arī pirmās nepieciešamības pārtikas grupās, kas ietvertas memorandā par cenu samazināšanu, cenas oktobrī nedaudz pieauga, galvenokārt dārzeņu segmentā sezonālo faktoru dēļ. Jāatzīmē, ka svaigiem dārzeņiem cenu kāpums bija ļoti mērens, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, kas liecina, ka šī iniciatīva joprojām palīdz ierobežot pārtikas inflācijas spiedienu. Savukārt gan mērenāks pārtikas cenu kāpums nekā parasti šajā mēnesī, gan mēnesim neraksturīgs apģērba un apavu cenu kritums liecina par vājinātu sezonālo ietekmi.

Preču sektorā lielākā palielinošā ietekme oktobrī bija cenu kāpumam ar mājokli saistītiem energoresursiem, kas kopējo patēriņa cenu līmeni palielināja par 0,3 procentpunktiem. Cenas pieauga visiem galvenajiem energoresursu veidiem, izņemot dabasgāzi, kam tās saglabājās nemainīgas. Lielākā ietekme bija siltumenerģijas cenu kāpumam – par 4,4 %, ko galvenokārt noteica jaunā AS “Rīgas Siltums” tarifa stāšanās spēkā no 1. oktobra, kā arī tarifu palielinājums vairākās citās pašvaldībās. Sākoties intensīvākai apkures sezonai, oktobrī pieauga arī elektroenerģijas (par 1,5 %) un cietā kurināmā (par 2,6 %) cenas. Elektroenerģijas sadārdzinājumu noteica biržas cenu kāpums, kas palielināja tarifus, piesaistītus elektroenerģijas biržas cenām. Bez apkures sezonas ietekmes cenu pieaugumu noteica arī zemāka elektroenerģijas izstrāde no atjaunīgajiem energoresursiem (mazāka saules un vēja ražošana) un samazināta elektroenerģijas plūsma no Ziemeļvalstīm tehnisko problēmu un savienojumu remontu dēļ.

Pārtikai un bezalkoholiskajiem dzērieniem oktobrī cenas pieauga par 0,5 %, kas kopējo patēriņa cenu līmeni paaugstināja par 0,1 procentpunktu. Cenu kāpumu galvenokārt noteica svaigu dārzeņu, maizes, zivju un piena produktu sadārdzinājums, savukārt lielākā samazinošā ietekme bija eļļu, taukvielu un cūkgaļas cenu kritumam.

Pārtikas produktu cenas pasaulē oktobrī samazinājās otro mēnesi pēc kārtas – par 1,6 %, un gada laikā, salīdzinot ar 2024. gada oktobri, tās samazinājās par 0,3 %. Cenu kritumu noteica cukura, piena produktu, gaļas un graudaugu cenu samazinājums, kas pārsniedza augu eļļu cenu kāpumu. Cukura cenas saruka līdz zemākajam līmenim kopš 2020. gada decembra, ko noteica prognozes par pietiekamu pasaules piedāvājumu: augsta ražošana Brazīlijā un gaidāmas lielākas ražas Indijā un Taizemē, kā arī zemākas naftas cenas, kas mazināja bioetanola ražošanas pieprasījumu. Piena produktu

cenās kritās ceturto mēnesi pēc kārtas. Cenas oktobrī samazinājās visām produktu grupām, atspoguļojot plašu eksporta piedāvājumu no ES un Jaunzēlandes, ko veicināja labvēlīgi laikapstākļi un vājš pieprasījums no Āzijas un Tuvo Austrumu valstīm. Gaļas cenas pēc astoņu mēnešu kāpuma samazinājās, galvenokārt cūkgaļas un putnu gaļas cenu krituma dēļ. Cūkgaļas cenas samazinājās plašā piedāvājuma un zemāka Ķīnas importa pieprasījuma dēļ pēc jaunu importa nodevu ieviešanas ES produktiem. Putnu gaļas cenas saruka, jo Ķīnas tirdzniecības ierobežojumi saistībā ar putnu gripu lika Brazīlijas eksportētājiem pārorientēt piegādes uz zemākas cenas tirgiem. Savukārt liellopu gaļas cenas turpināja kāpt, ko veicināja stabils pasaules pieprasījums. Graudaugu cenas saruka sešto mēnesi pēc kārtas visās galvenajās grupās, pateicoties labām ražas perspektīvām un pietiekamam pasaules piedāvājumam. Pretēji tam augu eļļu cenas pieauga, indeksam sasniedzot augstāko līmeni kopš 2022. gada jūlija, ko noteica palmu, rapšu, sojas un saulespuķu eļļu cenu kāpums. Palmu eļļas cenas oktobrī nedaudz pieauga, ko veicināja prognozes par eksporta samazinājumu Indonēzijā, neskatoties uz lielāku ražošanu Malaizijā. Saulespuķu eļļas cenas kāpa jau ceturto mēnesi pēc kārtas ierobežotā piedāvājuma un vēlinas ražas dēļ, savukārt rapšu un sojas eļļas sadārdzinājās attiecīgi ierobežoto krājumu Eiropā un pieprasījuma kāpuma Brazīlijā un ASV ietekmē.

Pēc divu mēnešu krituma oktobrī pieauga degvielas cenas – par 0,8 %, kas kopējo patēriņa cenu līmeni palielināja par 0,05 procentpunktiem. Cenu kāpums bija līdzīgs gan dīzeļdegvielai, gan benzīnam.

Savukārt pasaules naftas tirgū oktobrī cenas kopumā samazinājās. *Brent* naftas vidējā mēneša cena, salīdzinot ar septembri, saruka par aptuveni 5 %, taču mēneša beigās tā bija par 3 % zemāka nekā septembra izskaņā. Cenu dinamiku oktobrī noteica pretēji piedāvājuma un pieprasījuma faktori: bažas par globālu pārprodukciju un vājinātu pieprasījumu turpināja radīt spiedienu uz cenām lejup, savukārt ģeopolitiski notikumi un sankciju riski pret Krievijas naftas sektoru īslaicīgi tās paaugstināja. Mēneša laikā *Brent* naftas cena svārstījās 61–66 ASV dolāru par barelu robežās. Mēneša sākumā cenas samazinājās, tirgum reaģējot uz OPEC+ lēmumu par ierobežotu ieguves pieaugumu, kas gan bija mazāks, nekā gaidīts, tomēr nespēja mazināt bažas par augsto piedāvājumu un zemo pieprasījuma kāpumu. Cenu spiedienu lejup pastiprināja pieaugošās Venecuēlas piegādes, naftas plūsmu atjaunošana no Kurdistānas caur Turciju un krājumu pieaugums ASV un Ķīnā. Mēneša vidū cenas nokritās līdz sešu mēnešu zemākajam līmenim, ko veicināja Starptautiskās enerģētikas aģentūras prognozes par tirgus pārpalikuma pieaugumu un ražošanas kāpumu ASV, Kanādā un Brazīlijā, vienlaikus samazinot pieprasījuma prognozes. Savukārt mēneša beigās tirgū atgriezās svārstīgums, kad ASV noteiktās sankcijas pret Krievijas “Rosneft” un “Lukoil” izraisīja īslaicīgu cenu kāpumu bažu dēļ par piegāžu traucējumiem, taču šo efektu ātri līdzsvaroja ziņas par augstu naftas ieguvi ASV un gaidas par iespējamu OPEC+ ražošanas palielinājumu, tādējādi *Brent* naftas cenas mēneša noslēgumā stabilizējās ap 65 ASV dolāriem par barelu..

Nozīmīgu ietekmi uz kopējo patēriņa cenu līmeni atstāja arī ar mājokļa iekārtošanu un uzturēšanu saistīto preču cenu kāpums par 1,5 %, kas kopējo cenu līmeni palielināja par 0,05 procentpunktiem. Lielākoties to noteica tīrīšanas un kopšanas līdzekļu, kā arī mājokļa mēbeļu sadārdzināšanās.

Lielākā samazinošā ietekme oktobrī bija cenu kritumam alkoholiskajiem dzērieniem – par 2,3 %, kas kopējo patēriņa cenu līmeni samazināja par 0,1 procentpunktu, kritumam skarot visus alkoholisko dzērienu veidus, izņemot alu. Cenu samazinājumu, visticamāk, noteica zemāks sezonālais pieprasījums pēc vasaras perioda un tirgotāju veikta bāzes cenu pārskatīšana, pielāgojoties ierobežotajam noietam pēc tirdzniecības laika ierobežojumu ieviešanas un konkurencei tirgū.

Vērā ņemams cenu kritums oktobrī akciju ietekmē bija arī personīgās higiēnas precēm un skaistumkopšanas līdzekļiem par 4,1 %, kas kopējo cenu līmeni samazināja par 0,1 procentpunktu.

Savukārt apģērbu un apavu cenas oktobrī samazinājās par 0,8 %, kas, līdzīgi kā pērn, ir mēnesim neraksturīga tendence. To, visticamāk, ietekmēja zemāks pieprasījums un agrāk sāкта rudens–ziemas sezonas preču izpārdošana, kas norāda uz tirgotāju centieniem veicināt pārdošanu konkurences apstākļos. Bez pērn novērotā cenu krituma vienīgais līdzīgs gadījums šajā mēnesī bija 2021. gadā, kad cenas samazinājās Covid-19 ierobežojumu ietekmē.

Pakalpojumu cenas oktobrī kopumā pieauga vidēji par 0,4 %, kas kopējo cenu līmeni palielināja par 0,1 procentpunktu. Lielāko palielinošo ietekmi uz patēriņa cenām radīja pasažieru aviopārvadājumu cenu kāpums, ko, visticamāk, veicināja samazināts reisu skaits ziemas grafikā, pieprasījuma pieaugums rudens vidū (biznesa un skolēnu brīvlaika ceļojumu dēļ), kā arī akciju beigšanās, kad aviokompānijas septembrī piedāvāja atlaides ziemas sezonas aizpildīšanai. Papildu ietekmi sniedza ambulatoro medicīnas pakalpojumu sadārdzināšanās ārstu speciālistu un zobārstniecības segmentā. Savukārt vislielāko samazinošo ietekmi uz kopējo cenu līmeni atstāja izmitināšanas pakalpojumu cenu kritums, kas turpinājās tūrisma sezonas noslēguma un zemākas viesu aktivitātes dēļ naktsmītnēs.

Citās preču un pakalpojumu grupās cenu svārstības aizvadītajā mēnesī kopējo cenu līmeni būtiski neietekmēja.

2025. gada oktobrī, salīdzinot ar iepriekšējā gada oktobri, patēriņa cenas pieauga par 4,3 %. Gada vidējā inflācija bija 3,6 %.

Arī turpmāk cenu izmaiņas Latvijā būtiski ietekmēs globālās cenu svārstības un pasaules ekonomiskā attīstība, īpaši ģeopolitiskā situācija un tās ietekme uz energoresursu un pārtikas cenām. 2025. gadā kopumā vidējā gada inflācija sagaidāma 3,8% robežās.